

УДК 351:342

П.В. Книш

здобувач

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проаналізовано процес технологізації соціальної діяльності у сфері державного управління, виділено її ознаки й основні напрями. Особливу увагу приділено соціальному проектуванню та адміністративному реформуванню системи державного управління.

Ключові слова: технологія, технологізація, модернізація, соціальні технології, система державного управління.

І. Вступ

Останніми роками проблеми управління персоналом державних організацій та установ залучають до свого контексту різні за характером і структурою методи й технології впливу на керований об'єкт. У контексті ускладнення організаційної життєдіяльності й накопичення управлінських знань відбувається зсув основних доміант управлінських концепцій у бік соціально-психологічних методів регулювання організаційних процесів з використанням прийомів і технологій соціальної інженерії. У зв'язку із цим управління не зводиться лише до досягнення цілей організації, воно є засобом підтримки організації, її оптимального функціонування та розвитку. Резерви управління, таким чином, відшукуються через використання "м'яких" методів управління, тому об'єктні для суб'єкта відносини все більш потрапляють у предметне поле державного управління та соціології управління, де одним з важливих наукових понять є соціальна технологія – сукупність інструментів і прийомів, використовуваних з метою впливу на свідомість та поведінку групи або груп людей для перетворення соціального об'єкта [19]. Соціальна технологія – це спосіб досягнення цілей оптимізації життєдіяльності суспільства, його стійкого розвитку. Вона є структурним елементом соціальної системи, що використовує потенціал соціальних елементів і соціальних зв'язків. Основна функція соціальної технології – забезпечення системи відтворення соціальних процесів у певних параметрах (якість, властивості, цілісність діяльності) [3, с. 14].

Наукова література надає можливість термінологічного аналізу поняття "соціальна технологія управління" з позицій трьох підходів.

1. Широкий загальнонауковий філософський підхід, згідно з яким вся "людська культура трактується як універсальна технологія" [4], в контексті якої "засоби регуляції життєдіяльності людських колективів, виражені у

відповідних ціннісно-нормативних системах і соціальних інститутах, можуть бути охарактеризовані як соціальна технологія" [9].

2. Спеціально-науковий, кібернетичний підхід, у межах якого соціальна технологія постає способом, що раціоналізував людську діяльність, перш за все управлінську [1]. Раціоналізація способу діяльності націлена на оптимізацію суспільних процесів: соціальних відносин, соціальних комунікацій як форми управлінської дії. Розвиваючи думку Д. Белла, можна зазначити, що соціальні технології – це методики впливу організуючих суспільних начал, зокрема корпоративної еліти, на конкретні колективи, групи людей, які зайняті у виробничій діяльності, зокрема у формуванні й реалізації інвестиційних проектів.

3. Вузькоспеціальний підхід з позицій соціології управління. У вузькоспеціальному сенсі будь-яка технологія управління соціальною, якщо вона, як спосіб впливу на колектив з метою оптимізації виробничої діяльності (як у матеріальній, так і духовній сфері), відповідає критеріям науковості й раціональності, прийнятим у цій культурі.

Як показує практика управління, соціальні технології застосовуються все частіше, ніж це сьогодні усвідомлено, з таких причин:

1) у сучасних умовах суспільного розвитку, чинниками якого є глобалізація, становлення інформаційного суспільства, з іманентними йому мережевими соціально-економічними зв'язками, на перший план висувається проблема соціального управління. Проблема управління в усіх сферах соціально-економічної діяльності ускладнюється через зміни, викликані інноваціями;

2) швидко розростається арсенал соціально-технологічного інструментарію, що дає змогу вже сьогодні сподіватися на органічне вбудовування його в мережу як соціальних, так і інформаційних технологій організації [8, с. 94–95];

3) поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з їх можливостями впливу на масову суспільну свідомість.

II. Постановка завдання

Метою статті є з'ясування перспектив використання соціальних технологій у державному управлінні.

III. Результати

В основі розвитку й існування соціуму лежить інформаційний алгоритм розвитку – соціальна технологія. Як складний процес, дія соціальної технології на соціум являє собою ланцюг перетворень, які існують як усередині кожної із систем соціуму (наприклад, закономірна зумовленість одних соціально-економічних процесів іншими), так і між системами, характеризуючи всю систему як функціональне ціле.

Сутність соціальної технології виявляється в способі самовідтворення й освоєння навколишньої реальності через інформаційну взаємодію. Таким чином, суспільний розвиток – це послідовність автономних актів структуризації, що повторюються [3, с. 15].

Соціальна технологія перестає бути жорстко детермінованою, перетворюючись на засіб і інструмент руху соціальної системи до саморозвитку, самоорганізації та самовдосконалення, інструмент випереджального розвитку людини, нарощення суспільного інтелекту.

Джерелом розвитку соціальної технології, на думку К. Поппера, постають практичні проблеми людини й суспільства. Соціальна технологія покликана ефективно вирішувати такі проблеми, як бідність, безробіття, втрата здоров'я, насильство.

Соціальна технологія спрямована на створення сприятливих умов життєдіяльності і є способом виробництва життєвих сил людини, оптимізації життєстійкості простору як на рівні соціальної клітини суспільного організму – “соціального мікрорайону” (С. Григор'єв), соціального мікросвіту (В. Патрушев), так і на рівні соціуму за допомогою формування суспільного інтелекту (О. Субетто). Нові соціальні технології в руслі соціальної синергетики включають методи, засоби й інструменти саморозвитку соціальної системи та виведення її на такий атрактор, де подальше її функціонування, зрештою, автоматично увійде в межі оптимальних режимів за рахунок дії механізмів самоорганізації.

На думку Р. Вайноли, технологізація соціального простору останнім часом виступає як чинник забезпечення соціального функціонування суспільства, при цьому соціальні технології значною мірою виступають як інтелектуальний ресурс, використання якого дає змогу не тільки вивчати та передбачати соціальні зміни, а й активно впливати на процес соціального розвитку суспільства, отримувати прогнозований соціальний результат [2, с. 6].

Як стверджують дослідники Ю. Сурмін, М. Туленков, те, що сьогодні відбувається у

сфері соціальних технологій, можна визначити як технологічну революцію, що викликана до життя сукупністю низки важливих технологічних факторів. До них належать: швидке оновлення сфер суспільного життя, тобто динаміка соціальних змін; глобальна демократизація суспільних систем; процес переходу цивілізованих суспільств до інформаційної сфери існування; визначення соціального простору як основного об'єкта технологізації [18, с. 3].

Найбільш поширеними технологіями у сфері державного управління є технології прийняття та реалізації управлінських рішень, кадрові технології, технології управління проектами [15].

Застосування соціальних технологій у державному управлінні є одним з елементів його технологізації, що передбачає комплексне використання в ньому соціального проектування, соціальних технологій та інженерії.

Соціальне проектування являє собою форму соціального управління, науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього соціального об'єкта або якісно нового стану існуючого об'єкта [16]. Під соціальною технологією розуміють набір послідовних дій, що спрямований на об'єкт соціальної реальності та має на меті переведення цього об'єкта з одного стану в інший або збереження стану цього об'єкта [7]. Інженерія, або інжиніринг, – це сфера людської інтелектуальної діяльності, дисципліна, професія, завданням якої є застосування досягнень науки, техніки, використання законів і природних ресурсів для вирішення конкретних проблем, цілей та завдань людства. За іншим визначенням, це інженерно-консультативні послуги, роботи дослідницького, проектно-конструкторського, розрахунково-аналітичного характеру, підготовка техніко-економічних обґрунтувань проектів, вироблення рекомендацій у галузі менеджменту та маркетингу [6].

Спільне використання соціального проектування, соціальних технологій та інженерії дає змогу говорити про застосування соціальної інженерії (соціоінженерії) у державному управлінні – соціоінженерії державного управління. Соціальна інженерія в широкому розумінні – це сукупність підходів у прикладних соціальних науках, орієнтованих на зміну поведінки та установок людей, вирішення соціальних проблем, на адаптацію соціальних інститутів до умов, що змінюються, і збереження соціальної стабільності [17].

Як уже зазначалося, соціальне проектування передбачає науково обґрунтоване конструювання системи параметрів майбутнього соціального об'єкта або якісно нового стану існуючого об'єкта. Стосовно предмета нашого дослідження таке проектування оз-

начає науково обґрунтоване конструювання параметрів майбутньої системи державного управління, тобто її розвиток, удосконалення, або перехід до якісно нового стану, тобто перехід до нових структурних, функціональних, інституційних, інформаційних моделей, модифікацію, реформування.

Цьому визначенню соціального проектування в державному управлінні на його вищому рівні (державному) сьогодні найбільше відповідають адміністративні реформи, національні проекти, державні програми [15].

Адміністративна реформа – вид політико-правової реформи, яка здійснюється у сфері виконавчої влади й стосується як її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, так і відносин з органами місцевого самоврядування.

Сутність адміністративної реформи полягає в здійсненні комплексних перетворень у системі публічного управління в інтересах громадян з метою вдосконалення взаємодії інститутів публічної адміністрації з громадянами, надання їм якісних управлінських послуг в економічній, правовій, соціально-культурній та інших сферах. Метою адміністративної реформи, як зазначив міністр юстиції О. Лавринович в інтерв'ю газеті "Урядовий кур'єр" 24.02.2011 р., є побудова ефективної моделі врядування на загальнодержавному й регіональному рівнях.

Стартом адмінреформи став Указ Президента України "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" від 09.12.2010 р. [14].

Для забезпечення координації здійснення адміністративної реформи в Україні утворено:

- робочу групу з питань оптимізації системи органів виконавчої влади;
- координаційний центр з упровадження економічних реформ при Президентові України.

Щороку в Національному плані дій щодо впровадження Програми економічних реформ "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" визначається детальний перелік завдань та заходів адмінреформи, а також строки їх виконання.

Реформування державного управління в Україні передбачає низку послідовних, поетапних кроків, що дасть змогу запровадити нові принципи, методи, структури, зміцнити "вертикаль влади", покращити взаємодію органів влади центрального й місцевого рівня, підвищити ефективність інституту державної служби.

Подальше вдосконалення правового забезпечення здійснення організаційних перетворень у системі органів виконавчої влади має бути спрямовано на досягнення його цілісності та системності, відповідності

формально визначеним концептуальним засадам і цілям адміністративної реформи.

Реформування державного управління в Україні неможливе без якісних змін у правовому регламентуванні діяльності органів державної влади з метою підвищення ефективності виконання покладених на них функцій, підвищення якості надання адміністративних послуг, а також активної взаємодії з громадянським суспільством.

Сьогодні невідкладно є потреба зміцнення конституційно-правового фундаменту діяльності державних органів, їхнього апарату. Усе це актуалізує значущість обґрунтування необхідності й шляхів зміцнення єдності та цілісності державної служби як соціального, публічного та правового інституту, опрацювання пропозицій щодо зміцнення конституційно-правових засад функціонування цього інституту, вдосконалення механізму правового регулювання державної служби.

Реформування державної політики передбачає:

- реальне, швидке й неухильне підвищення ефективності державного управління на всіх рівнях;
- створення незалежного й професійного державного управління та державної служби, штат якої комплектується на основі кваліфікації й ділових якостей співробітників;
- підвищення якості обслуговування та створення системи державного управління, орієнтованої на кінцевого споживача послуг;
- удосконалення взаємодії між урядовцями та приватним сектором [10, с. 104].

Поряд з цим, як слушно зазначають фахівці з Національного інституту стратегічних досліджень, останніми роками посилюється несприйняття в суспільстві інформації, що надходить у вигляді виступів вищих посадових осіб та "програмних" текстів. Це створює вербальні перепони формулювання реформ у вигляді програмних документів, нівелюється зворотний зв'язок органів державної влади з громадськістю та економічними суб'єктами. Потрібні практичні результати, демонстрація реального ефекту модернізації економіки, що усунуть розрив між прийняттям стратегічних модернізаційних рішень та їхнім усвідомленням у суспільстві, легітимізують інструменти державного управління в післякризових умовах.

Шок фінансово-економічної кризи суттєво переорієнтував суспільство з популістських пріоритетів на готовність до економічних реформ. Проте, будучи готовим до реформ, суспільство стає дедалі критичнішим щодо доцільності й обґрунтованості цих реформ.

Відтак, для відновлення суспільної довіри до стратегічної політики держави ефект реформ для суспільства повинен бути дос-

татньо відчутним та відносно швидким. Це має досягатися на основі стратегічно-проектного підходу до побудови та реалізації модернізаційних стратегій [12, с. 3].

Методологія проектного менеджменту передбачає розробку, реалізацію та розвиток проекту як складної системи, що відтворюється й функціонує в динамічному зовнішньому середовищі. Головними елементами проекту є задум, ідея (проблема, завдання), засоби їх реалізації (вирішення проблеми) та результати, отримані в процесі реалізації проекту. Виділяють чотири фази проекту, що послідовно чергуються протягом його життєвого циклу: концепція проекту (формування задуму (ідеї), постановка завдань); розробка та підготовка проекту; реалізація проекту; закінчення проекту. Кожна з фаз, у свою чергу, характеризується набором більш-менш сталих елементів та певною технологією виконання [20].

Досягнення в межах проектів визначеності й прогнозованості державної політики створює підґрунтя для злагоджених дій держави та бізнесу в напрямі реалізації суспільно значущих завдань розвитку [11].

У державному управлінні України використовують також державні цільові програми, що являють собою комплекси взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на вирішення найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. Такі програми є ефективним засобом реалізації державної політики в Україні. Вони поділяються на: загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля та інші програми [15]. Загальнодержавні програми охоплюють усю територію держави або значну кількість її регіонів, мають довгостроковий період виконання й здійснюються центральними та місцевими органами виконавчої влади.

IV. Висновки

Отже, застосування соціальних технологій у державному управлінні дає змогу розробляти стратегії загальнодержавного, регіонального й місцевого розвитку, своєчасно вирішувати існуючі соціальні проблеми, приймати необхідні управлінські рішення та втілювати їх у життя.

Список використаної літератури

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Academia, 1999. – 956 с.
2. Вайнола Р.Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. / Р.Х. Вайнола ; за ред проф.

3. С.О. Сисоєвої. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – 134 с.
3. Валеев Г.Х. Регулятивно-управленческая сущность социальной технологии / Г.Х. Валеев, Н.А. Шангареев // Вестник ОГУ. – 2009. – № 1. – С. 14–18.
4. Гиртц К. Насыщенное описание: в поисках интерпретативной теории культуры / К. Гиртц // Антология исследований культуры. – СПб.: Университетская книга, 1997. – Т. 1. – С. 171–203.
5. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. – К., 2010. – 85 с.
6. Инжиниринг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bizness.com.ua/slov/i/6080.html>.
7. Калачев И.В. Социальные технологии в управлении современной организацией : дис. ... канд. социол. наук : 22.00.08 / И.В. Калачев. – Тюмень, 2004. – 173 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/125225.html>.
8. Караткевич С.Г. Социальные технологии управления социотехническими системами: проблемы и пути решения / С.Г. Караткевич, В.Н. Добрынин, Е.А. Окладникова // Вестник НГУ. Серия : социально-экономические науки. – 2011. – Т. 11. – Вып. 3. – С. 94–102.
9. Маркарян Э.С. Теория культуры и современная наука. Логико-методологический анализ / Э.С. Маркарян. – М.: Наука, 1983. – 284 с.
10. Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : наук. доп. / авт. кол. : Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2013. – 120 с.
11. Національні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/page/natsionalni-proekti>.
12. Національні проекти в стратегії економічної модернізації України. – К.: НІСД, 2013. – 57 с.
13. Про затвердження Положення про проекти із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти): Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 р. № 1255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1255-2010-p>.
14. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1085%2F2010>.

15. Синиця М.І. Використання соціальних технологій в державному управлінні / М.І. Синиця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...3/52.pdf>.
16. Социальное проектирование [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RRu.ogr;tul!zvwgirtol.
17. Социологический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://enc-dic.com/sociology/Socialnaja-Inzhenerija-7854.html>.
18. Сурмин Ю.П. Теория социальных технологий : учеб. пособие / Ю.П. Сурмин, Н.В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 608 с.
19. Сухачёва И.П. Управление как разновидность социальной технологии / И.П. Сухачёва [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rgazu.ru>.
20. Федорчак О.В. Проектный підхід як інноваційний механізм державного управління / О.В. Федорчак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej3/txts/.../02-FEDORCHAK.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2013.

Кныш П.В. Модернизация государственного управления: направления использования социальных технологий

В статье проанализирован процесс технологизации социальной деятельности в сфере государственного управления, выделены ее признаки и основные направления. Особое внимание уделено социальному проектированию и административному реформированию системы государственного управления.

Ключевые слова: технология, технологизация, модернизация, социальные технологии, система государственного управления.

Knysh P. Modernization of state administration: directions of the use of social technologies

The article is devoted to analysis of the process of social activity technologisation in a sphere of state administration, with its indicators and mainstreams identified. Particular attention is paid to the design of social and administrative reforms of public administration.

Also determination of concept of social technology is examined in the scientific article, as to the method of achievement of aims of optimization of vital functions of society, its steady development. She comes forward as a structural element of frame of society, that carries out the use of potential of social elements and social connections. A basic function of social technology is providing of the system of recreation of social processes in certain parameters (quality, properties, integrity of activity).

Scientific literature gives possibility of terminological analysis of concept "social technology of management" from positions of three approaches. Wide scientific philosophical approach, according to that all "human culture is interpreted as a universal technology", in the context of that "facilities, adjusting of vital functions of human collectives, shown in the corresponding valued-normative systems and social institutes, can be described as social technology".

Specially-scientific, cybernetic approach, within the framework of that social technology appears a method, that rationalized human activity foremost administrative. Rationalization of method of activity is aimed at optimization of public processes: social relations, social communications, as forms of administrative action.

Here, a primary objective of the article is finding out of prospects of the use of social technologies in state administration.

By an author realizable conclusion, that application of social technologies in state administration allows to develop to strategy of national, regional and local development, in good time to settle existent social problems, accept necessary administrative decisions and incarnate them in life.

Key words: technology, technologisation, modernization, social technologies, system of state administration.